

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 396

**Finanse i rachunkowość
na rzecz zrównoważonego rozwoju –
odpowiedzialność, etyka, stabilność finansowa
Tom 2. Rachunkowość**

Redaktorzy naukowci
Jacek Adamek
Joanna Zuchewicz

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2015

Redakcja wydawnicza: Barbara Majewska
Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz
Korekta: Barbara Cibis
Łamanie: Beata Mazur
Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2015

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-520-9

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
ul. Komandorska 118/120
53-345 Wrocław
tel./fax 71 36 80 602; e-mail:econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl
Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	7
Aleksandra Banaszekiewicz, Ewa Makowska: Kodeks zawodowej etyki w rachunkowości w świetle badań ankietowych	9
Małgorzata Ciecziura: Etyka w świetle rozwijającego się behawioryzmu w rachunkowości	19
Justyna Dyduch: Środowiskowe informacje finansowe w raportach rocznych spółek publicznych z sektora chemicznego	28
Justyna Fijałkowska: Raportowanie CSR a kwestie etyki i odpowiedzialności przedsiębiorstw	39
Tomasz Gabrusewicz, Wiesława Przybylska-Kapuścińska: Umocowanie pieniądza jako jednostki pomiaru wartości ryzyka w rachunkowości	48
Dariusz Gregorzczak: Raportowanie zintegrowane w tworzeniu wspólnej wartości (CSV)	59
Artur Holda, Małgorzata Adamik-Citak: Wycena w wartości godziwej rzeczowych aktywów trwałych a wartość kapitałów własnych w wyniku implementacji MSSF w polskich realiach gospodarczych – podejście pragmatyczne	67
Aldona Kamela-Sowińska: Interes publiczny czy interes społeczny? Co chroni rachunkowość jednostek sektora finansów publicznych?	77
Maria Kukurba: EVA jako narzędzie controllingu finansowego	85
Adam Lulek, Dominika Zielińska: Rola sprawozdawczości finansowej spółek z sektora energetycznego we wspieraniu zrównoważonego rozwoju... ..	96
Grażyna Michalczyk, Teresa Mikulska: Znaczenie raportowania zintegrowanego w zmniejszaniu luki wartości przedsiębiorstwa	105
Teresa Mikulska, Grażyna Michalczyk: Koszty zaangażowania społecznego przedsiębiorstwa	113
Beata Rogowska: Społeczny wymiar rachunkowości w świetle etyczno-normatywnych teorii	123
Anna Spoz: Koncepcja prawdziwego i rzetelnego obrazu w systemie rachunkowości jednostki	132
Arleta Szadzińska: Przejrzystość i porównywalność informacji niefinansowych w sprawozdawczości spółek w świetle zmian regulacji unijnych	141
Dawid Szutowski: Innowacje i wartość rynkowa przedsiębiorstw turystycznych. Analiza zależności	150
Jolanta Wiśniewska: Weryfikacja danych pozafinansowych w raportach CSR polskich spółek	159

Summaries

Aleksandra Banaszekiewicz, Ewa Makowska: The Code of Professional Ethics in Accounting in the light of the survey.....	9
Małgorzata Cieciora: Ethics in the light of the evolving behaviorism in accounting.....	19
Justyna Dyduch: Environmental financial information in annual reports of listed companies of chemical sector	28
Justyna Fijałkowska: CSR reporting vs. ethics and companies' responsibility	39
Tomasz Gabrusewicz, Wiesława Przybylska-Kapuścińska: Money strengthening as a measurement unit of the risk value in accounting	48
Dariusz Gregorczyk: Integrated reporting in creating shared value (CSV) ...	59
Artur Holda, Małgorzata Adamik-Citak: Valuation in fair value of fixed tangible assets vs. the value of equity as a result of IFRS implementation in Polish economic reality – pragmatic approach.....	67
Aldona Kamela-Sowińska: Public interest vs. social welfare? What kind of interest protects accounting of units of the public finance sector?.....	77
Maria Kukurba: EVA as a tool in financial controlling.....	85
Adam Lulek, Dominika Zielińska: The role of financial reporting of the energy companies in support of sustainable development.....	96
Grażyna Michalczyk, Teresa Mikulska: The importance of integrated reporting in reducing the value gap of an enterprise	105
Teresa Mikulska, Grażyna Michalczyk: Costs of corporate social engagement	113
Beata Rogowska: Social dimension of accounting in the light of ethical normative theory.....	123
Anna Spoz: A true and fair view in company accounts	132
Arleta Szadziewska: Changes in EU regulations and the transparency and comparability of non-financial information in reports.....	141
Dawid Szutowski: Innovation and market value of tourism enterprises: a regression analysis	150
Jolanta Wiśniewska: Verification of non-financial data in CSR reports of Polish companies	159

Justyna Dyduch

AGH w Krakowie
e-mail: jdyduch@zarz.agh.edu.pl

ŚRODOWISKOWE INFORMACJE FINANSOWE W RAPORTACH ROCZNYCH SPÓŁEK PUBLICZNYCH Z SEKTORA CHEMICZNEGO

ENVIRONMENTAL FINANCIAL INFORMATION IN ANNUAL REPORTS OF LISTED COMPANIES OF CHEMICAL SECTOR

DOI: 10.15611/pn.2015.396.03

Streszczenie: Celem opracowania jest określenie, jakie informacje dotyczące ochrony środowiska w przedsiębiorstwie w wyrażeniu pieniężnym są ujawniane w raportach rocznych spółek publicznych z sektora chemicznego oraz ocena ich przydatności dla użytkowników zewnętrznych zainteresowanych finansowymi aspektami działalności proekologicznej. Przedmiotem badania są skonsolidowane raporty roczne za 2013 r. sześciu grup kapitałowych, których jednostki dominujące są notowane na GPW w Warszawie. Zakres ujawnianych środowiskowych informacji finansowych w informacji dodatkowej i sprawozdaniu z działalności jest niewielki i dotyczy głównie praw do emisji gazów cieplarnianych, rezerw na ochronę środowiska i dotacji na inwestycje proekologiczne. Niejednolity sposób ujawniania tych informacji w raportach badanych podmiotów utrudnia ich porównywanie w obrębie branży.

Słowa kluczowe: raport roczny, środowiskowa analiza finansowa przedsiębiorstwa.

Summary: The aim of the paper is to identify what environmental financial information is disclosed in annual reports of listed companies from a chemical sector and to assess its usefulness for stakeholders interested in financial aspects of ecological activity. The research subject are consolidated annual reports of the year 2013 of 6 listed companies. The area of disclosed information is relatively small and refers mainly to CO₂ emission rights, provision for environmental protection and subsidies for ecological investments. A different way of disclosure of environmental financial information encumbers the comparison among the sector.

Keywords: annual report, environmental corporate financial analysis.

1. Wstęp

Przedsiębiorstwa chcące prowadzić działalność zgodnie z ideą zrównoważonego rozwoju powinny zwrócić uwagę na swój wpływ na otoczenie i efekty zewnętrzne, które powodują w trzech aspektach: środowiskowym, ekonomicznym i społecznym [Dubel 2013, s. 215]. Efekty zewnętrzne oznaczają oddziaływanie jednego podmiotu na drugi w taki sposób, że zmienia się funkcja użyteczności lub funkcja produkcji podmiotu, który nie bierze udziału w działalności powodującej zmianę tej funkcji [Trela 2014, s.12]. W celu umożliwienia oceny stosowania zasad zrównoważonego rozwoju, przedsiębiorstwa ujawniają w ramach komunikacji z interesariuszami coraz więcej informacji dotyczących ochrony środowiska, współfinansowania działań na rzecz lokalnej społeczności, sponsorowania wydarzeń sportowych, kulturalnych itp. Obecnie coraz większego znaczenia w zakresie sprawozdawczości przedsiębiorstw nabierają informacje niefinansowe (wyrażone w jednostkach fizycznych lub o charakterze jakościowym), np. o zużyciu energii, emisyjności produkcji, zgodności prowadzonej działalności z wymogami środowiskowymi, podejmowanych dobrowolnie zobowiązaniach do ograniczenia ich negatywnego wpływu na środowisko. Świadczy o tym tendencja wzrostu ilości i jakości ujawnianych informacji niefinansowych w raportach rocznych spółek publicznych [Krasodomska 2014, s. 201] i rosnące zainteresowanie tą problematyką w publikacjach naukowych z zakresu sprawozdawczości środowiskowej i społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw.

Jednak pomimo poprawy jakości informacji niefinansowych, prezentowanych przez przedsiębiorstwa m.in. w sprawozdaniu z działalności i raportach społecznych, informacje te nie spełniają w pełni potrzeb różnych ich odbiorców ze względu na brak porównywalności i niską wiarygodność [Szadziwska 2014; Wildowicz-Giegiel 2014]. Ponadto, jak wskazują niektóre badania, najczęściej wykorzystywaną częścią raportów rocznych przez ich użytkowników są informacje finansowe [Krasodomska 2014, s. 207]. Celem opracowania jest określenie, jakie środowiskowe informacje finansowe, czyli informacje dotyczące ochrony środowiska w przedsiębiorstwie w wyrażeniu pieniężnym, są ujawniane w raportach rocznych spółek publicznych z sektora chemicznego, oraz ocena ich przydatności dla ich użytkowników zewnętrznych zainteresowanych finansowymi aspektami działalności proekologicznej.

2. Istota i zakres środowiskowej analizy finansowej przedsiębiorstwa

Jednym z ważniejszych przedmiotów informacji we współczesnej rachunkowości staje się ochrona środowiska [Stepień 2007, s. 97]. Rachunkowość środowiskowa jest systemem identyfikacji, pomiaru, ewidencji i ujawniania informacji o finansowych rezultatach działalności proekologicznej przedsiębiorstwa i wpływie działalności gospodarczej na środowisko naturalne. W ramach rachunkowości środowisko-

wej finansowej opracowano, w oparciu o przyjęte rozwiązania w „tradycyjnej” sprawozdawczości finansowej, rachunek aktywów zaangażowanych w działalność proekologiczną i kapitałów je finansujących, rachunek przychodów i kosztów ekologicznych oraz rachunek wpływów i wydatków ekologicznych, przedstawione m.in. w [Famielec, Stepień 2005], w ramach zaś rachunkowości środowiskowej zarządczej – problemowe rachunki kosztów ekologicznych w oparciu o wykorzystywane w rachunkowości zarządczej narzędzia: rachunek kosztów działań, rachunek kosztów cyklu życia produktów, rachunek kosztów docelowych i rachunek kosztów jakości, omówione m.in. w [Filipiak i in. 2010].

Uregulowania dotyczące środowiskowych informacji finansowych są zawarte m.in. w art. 49 ustawy o rachunkowości i w stanowiskach KSR dot. księgowego ujęcia praw do emisji gazów cieplarnianych i praw majątkowych wynikających ze świadectw pochodzenia energii.

Uwzględnianie aspektów ekologicznych ma miejsce również w zarządzaniu finansami przedsiębiorstwa i polega przykładowo na:

- wykorzystaniu modelu Du Ponta uwzględniającego wskaźniki uciążliwości środowiskowej [Błach, Doś 2014],
- poszukiwaniu odpowiednich wskaźników oceny efektywności inwestycji proekologicznych,
- analizie wpływu stosowanych instrumentów polityki ekologicznej na wyniki finansowe przedsiębiorstw,
- analizie różnych strategii finansowych zarządzania uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych w przedsiębiorstwie.

Dotychczasowy rozwój rachunkowości środowiskowej, w szczególności „zielonej” sprawozdawczości finansowej oraz zarządzania finansami ochrony środowiska w przedsiębiorstwie, stanowi zdaniem autorki przesłankę do wyodrębnienia środowiskowej analizy finansowej przedsiębiorstwa.

Przedmiotem tej analizy jest działalność przedsiębiorstwa na rzecz ochrony środowiska w wymiarze wartościowo-pięniężnym. Analiza finansowa działalności proekologicznej może być dokonana:

- bez odniesienia do całości działalności gospodarczej przedsiębiorstwa,
- w odniesieniu do całości działalności gospodarczej przedsiębiorstwa.

W pierwszym ujęciu środowiskowa analiza finansowa przedsiębiorstwa obejmuje:

- wstępną analizę bilansu, przedstawiającego aktywa zaangażowane w ochronę środowiska i źródła ich finansowania,
- wstępną analizę rachunku zysków i strat z działalności proekologicznej,
- analizę wskaźnikową, uwzględniającą wskaźniki analogiczne do ogólnie przyjętych w analizie finansowej: rentowności, zadłużenia, płynności i sprawności działania.

Analiza ta oznacza badanie wzajemnych zależności między „zielonymi” aktywami, pasywami, przychodami, kosztami, wydatkami i wpływami w celu podejmowania właściwych decyzji w zakresie działalności proekologicznej przedsiębior-

stwa. Ze względu na specyfikę tej działalności oraz odmienny zakres i znaczenie w danych podmiotach gospodarczych celowość i przydatność poszczególnych wskaźników finansowych jest zróżnicowana.

W drugim ujęciu środowiskowa analiza finansowa przedsiębiorstwa obejmuje:

- analizę udziału środowiskowych aktywów w aktywach ogółem i środowiskowych pasywów w pasywach ogółem,
- analizę udziału poszczególnych rodzajów środowiskowych kosztów (przychodów) w odpowiednich rodzajach kosztów (przychodów) ogółem,
- analizę porównawczą wskaźników rentowności, zadłużenia, płynności i sprawności działania z uwzględnieniem środowiskowych kategorii finansowych i wskaźników bez ich uwzględnienia.

Analiza ta ma na celu ocenę wpływu działalności proekologicznej na sytuację finansową przedsiębiorstwa.

Podstawową trudnością w środowiskowej analizie finansowej przedsiębiorstwa jest pozyskanie danych finansowych, przede wszystkim ze szczegółowej ewidencji księgowej [Dyduch 2014, s. 75]. Pomimo wzrostu zapotrzebowania na różne informacje o ochronie środowiska w przedsiębiorstwie, dostępność tych danych jest ciągle niewielka.

3. Metodyka badań

W procesie badawczym ukierunkowanym na realizację celu sformułowanego we wstępie opracowania wykorzystano analizę przypadków i analizę porównawczą zawartości raportów rocznych spółek publicznych z sektora chemicznego.

Przedmiotem badania są skonsolidowane raporty roczne za 2013 r. sześciu grup kapitałowych, których jednostki dominujące są notowane na GPW w Warszawie (według stanu na 15.02.2015):-

- Grupy Kapitałowej Grupy Azoty S.A., której jednostką dominującą jest Grupa Azoty S.A.
- Grupy Kapitałowej Ciech, której jednostką dominującą jest Ciech S.A.
- Grupy Kapitałowej PCC Exol, której jednostką dominującą jest PCC Exol S.A.
- Grupy Kapitałowej PCC Rokita, której jednostką dominującą jest PCC Rokita S.A.
- Grupy Kapitałowej Synthos S.A., której jednostką dominującą jest Synthos S.A.
- Grupy Kapitałowej Mercator Medical S.A., której jednostką dominującą jest Mercator Medical S.A.

W analizie nie uwzględniono trzech pozostałych spółek publicznych z sektora chemicznego:

- spółki POLWAX S.A., której akcje zostały dopuszczone do obrotu na rynku regulowanym GPW w II połowie 2014 r. i dla której nie był dostępny raport roczny za 2013 r.

- Grupy Azoty Zakłady Chemiczne Police S.A. i Grupy Azoty Zakłady Azotowe Puławy S.A., będących spółkami zależnymi GK Grupy Azoty S.A. i objętych skonsolidowanym sprawozdaniem finansowym tej Grupy.

4. Rodzaje i przydatność środowiskowych informacji finansowych zawartych w raportach rocznych badanych podmiotów

Raport roczny spółki publicznej zawiera list prezesa zarządu, sprawozdanie finansowe, opinię i raport biegłego rewidenta, sprawozdanie z działalności i oświadczenie zarządu. Skonsolidowane sprawozdania finansowe badanych podmiotów za 2013 r. zostały sporządzone według Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej i obejmowały:

- skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej,
- skonsolidowane sprawozdanie z całościowego wyniku finansowego (w poszczególnych jednostkach różnie nazywane i prezentowane w jednej lub dwóch formach),
- skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych,
- skonsolidowane sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym,
- informację dodatkową.

Informacje związane z działalnością proekologiczną w wyrażeniu pieniężnym zostały ujawnione w informacji dodatkowej do skonsolidowanego sprawozdania finansowego 4 analizowanych grup kapitałowych (tab. 1) oraz sprawozdaniu z działalności 3 analizowanych grup kapitałowych (tab. 2). W raportach rocznych 2 grup kapitałowych: GK PCC Exol i GK Mercator Medical S.A. nie znalazły się żadne środowiskowe informacje finansowe, a w przypadku drugiego podmiotu nie uwzględniono nawet niefinansowych informacji związanych z działalnością proekologiczną. GK Mercator Medical S.A. różni się od pozostałych analizowanych grup kapitałowych przedmiotem działalności – głównie dystrybucja oraz produkcja (tylko w Tajlandii) rękawic medycznych – i jej uciążliwością dla środowiska oraz zakresem obowiązujących ją wymogów środowiskowych (m.in. brak obowiązku rejestracji substancji chemicznych w systemie REACH, nieuczestniczenie w unijnym systemie handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych), co w pewnym stopniu tłumaczy brak informacji związanych z działalnością proekologiczną.

Z zestawienia danych zawartych w tab. 1 wynika, że najczęściej prezentowane środowiskowe informacje finansowe w informacji dodatkowej dotyczyły:

- uprawnień zbywalnych do emisji gazów cieplarnianych,
- rezerw na ochronę środowiska (głównie rekultywację),
- dotacji otrzymanych na realizowane inwestycje proekologiczne.

Ponadto w GK Grupy Azoty S.A. ujęto informacje finansowe dotyczące świadectw pochodzenia energii z kogeneracji oraz jednostek CER i ERU, w GK Ciech – informacje dotyczące opłat ekologicznych i usług w zakresie rekultywacji (w obu przypadkach jednak tylko w odniesieniu do zobowiązań handlowych i pozostałych)

Tabela 1. Środowiskowe informacje finansowe w informacji dodatkowej do skonsolidowanego sprawozdania finansowego badanych grup kapitałowych

Grupa kapitałowa	Objaśniany element skonsolidowanego sprawozdania finansowego	Objaśniana kategoria	Środowiskowe informacje w wartościach pieniężnych
1	2	3	4
GK Grupy Azoty S.A.	Skonsolidowany rachunek zysków i strat oraz inne całkowite dochody	Przychody ze sprzedaży	Przychody ze sprzedaży jednostek emisji, w tym ERU. Przychody ze sprzedaży świadectw pochodzenia energii
		Koszt własny sprzedaży	Koszt własny sprzedanych jednostek emisji, w tym ERU
		Pozostałe przychody operacyjne	Rozwiązanie rezerwy na ochronę środowiska
		Pozostałe koszty operacyjne	Przeszacowanie praw do emisji CO ₂ . Utworzenie rezerwy na ochronę środowiska
	Skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej	Zapasy	Jednostki emisji, w tym jednostki ERU. Prawa do emisji CO ₂ . Świadectwa pochodzenia energii
		Należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe	Dotacja z tytułu przewidywanych darmowych uprawnień do emisji CO ₂
		Dotacje	Otrzymane dotacje na poszczególne inwestycje proekologiczne
		Zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe	Rezerwa na energię odnawialną
	Skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej. Skonsolidowany rachunek zysków i strat oraz inne całkowite dochody	Rezerwy. Pozostałe przychody operacyjne, pozostałe koszty operacyjne	Rezerwy na ochronę środowiska, w tym rekultywację, oraz rezerwa na prawa do emisji CO ₂ (stan na początku roku, zwiększenia, rozwiązanie, różnice kursowe z przeliczenia, stan na końcu roku)
	GK Ciech	Skonsolidowane sprawozdanie z zysków lub strat	Pozostałe przychody operacyjne
Skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej		Rozliczenia międzyokresowe przychodów	Otrzymane dotacje na poszczególne inwestycje proekologiczne
		Rezerwy	Rezerwy na ochronę środowiska
		Zobowiązania handlowe i pozostałe	Prawa do emisji CO ₂ . Opłaty za korzystanie ze środowiska. Opłaty wodno-ściekowe. Usługi w zakresie ochrony środowiska – koszty rekultywacji

Tabela 1, cd.

1	2	3	4
GK PCC Rokita	Skonsolidowane sprawozdanie z dochodów	Pozostałe przychody operacyjne	Przychody ze sprzedaży nadwyżek praw do emisji CO ₂
	Skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej	Środki trwałe w budowie	Najistotniejsze projekty proekologiczne ujęte w środkach trwałych w budowie
		Pozostałe rezerwy	Rezerwa na rekultywację. Rezerwa na obowiązkowy zakup energii ze źródeł odnawialnych
		Oprocentowane kredyty i pożyczki bankowe	Kredyt inwestycyjny w BOŚ S.A. i pożyczki z NFOŚiGW i WFOŚiGW we Wrocławiu
	Skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej.	Wartości niematerialne i prawne	Prawa do emisji CO ₂ (stan na początku, zwiększenia, zmniejszenia, w tym roczny odpis amortyzacyjny, stan na końcu roku)
	Skonsolidowane sprawozdanie z dochodów	Koszt własny sprzedaży	
GK Synthos SA	Skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej.	Przychody przyszłych okresów	Dotacje do aktywów dla projektów inwestycyjnych w ochronie środowiska (stan na początek roku, rozliczenie dotacji w pozostałe przychody operacyjne, stan na koniec roku)
	Skonsolidowane sprawozdanie z dochodów	Pozostałe przychody operacyjne	
GK Synthos SA	Skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów	Pozostałe koszty operacyjne	Zużycie uprawnień do emisji CO ₂
	Skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej. Skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów	Rezerwy Pozostałe przychody operacyjne, pozostałe koszty operacyjne, różnice kursowe z przeliczenia jednostek	Rezerwa na rekultywację (stan na początku roku, zwiększenia, rozwiązanie, różnice kursowe z przeliczenia, stan na końcu roku)
GK PCC Exol	-	-	-
GK Mercator Medical S.A.	-	-	-

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 2. Środowiskowe informacje finansowe w sprawozdaniach zarządu z działalności badanych grup kapitałowych

Grupa kapitałowa	Środowiskowe informacje w wartościach pieniężnych
GK Grupy Azoty S.A.	Nakłady na poszczególne inwestycje proekologiczne (całość planowanych nakładów, dotychczas poniesione, w tym w 2013 r.). Przychody ze sprzedaży jednostek ERU wygenerowanych w latach 2008-2013 oraz oddzielnie w 2013 r. Pożyczki i dotacje z NFOŚiGW i WFOŚiGW na poszczególne inwestycje (podpisane umowy, wykorzystane środki w 2013 r.)
GK Ciech	Koszt zakupu praw do emisji CO ₂ łącznie w latach 2013-2017. Łączne wydatki na osiągnięcie zgodności z systemem REACH w latach 2014-2018. Nakłady na inwestycję proekologiczną, realizowaną w 2013 r., oszacowane z dużym przybliżeniem. Opłaty za korzystanie ze środowiska w 2013 r. w podziale na spółkę dominującą i poszczególne spółki zależne. Rezerwy na zobowiązania środowiskowe (związane z rekultywacją zanieczyszczonych gruntów oraz oczyszczaniem wód podziemnych) w 2013 r.
GK PCC Rokita	Zysk ze sprzedaży nadwyżek uprawnień do emisji CO ₂ w 2013 r. Wydatki związane z osiągnięciem zgodności z systemem REACH poniesione w 2013 r. i planowane w 2014 r. Kredyty inwestycyjne na przedsięwzięcia proekologiczne (zawarte umowy, wysokość kredytu, oprocentowanie, terminy spłaty). Pożyczki z NFOŚiGW na przedsięwzięcia proekologiczne (zawarte umowy, wysokość kredytu, oprocentowanie, terminy spłaty)
GK Synthos S.A.	-
GK PCC Exol	-
GK Mercator Medical S.A.	-

Źródło: opracowanie własne.

oraz w GK PCC Rokita – informacje o wartości kredytów inwestycyjnych i pożyczek na inwestycje proekologiczne i wartości inwestycji proekologicznych ujętych w pozycji „środki trwałe w budowie”.

Można zauważyć pewne różnice między analizowanymi skonsolidowanymi sprawozdaniami finansowymi odnośnie do rodzaju, szczegółowości i sposobu prezentacji informacji finansowych związanych z działalnością proekologiczną przedsiębiorstw. Brak ujawnień w sprawozdaniu finansowym danego podmiotu niektórych informacji, które są ujęte w sprawozdaniach innych podmiotów może oczywiście wynikać z niewystąpienia danego zdarzenia gospodarczego (np. brak przychodów ze sprzedaży świadectw pochodzenia energii). Jednak pozostałe różnice mogą być wyjaśnione przyjętymi przez badane podmioty odmiennymi zasadami prezentacji środowiskowych informacji finansowych. Uprawnienia do emisji gazów cieplarnianych są ujmowane w sprawozdaniach GK Ciech, GK PCC Rokita i GK Synthos S.A. jako wartości niematerialne i prawne, natomiast w sprawozdaniu GK Grupy Azoty S.A. jako zapasy (do 2012 r. jako wartości niematerialne i prawne). Dla GK PCC Rokita przedstawiono zmiany stanu uprawnień w ciągu roku obrotowego, co pozwala na identyfikację kosztów związanych z umorzeniem uprawnień i ich zakupem. W sprawozdaniach pozostałych podmiotów uprawnienia są albo ujmowane łącznie z pozostałymi wartościami niematerialnymi i prawnymi (GK Ciech i GK Synthos S.A.) albo prezentowane tylko według stanu na koniec roku obrotowego.

Wykorzystanie uprawnień na pokrycie rzeczywistej emisji jest ujmowane w GK Synthos S.A. w ciężar pozostałych kosztów operacyjnych, podczas gdy w GK PCC Rokita – w ciężar kosztu własnego sprzedaży. Występują też drobne różnice w nazewnictwie tych uprawnień w obrębie skonsolidowanego sprawozdania finansowego GK Grupy Azoty S.A. („prawa” *versus* „uprawnienia”) oraz GK Ciech („emisji gazów cieplarnianych” *versus* „emisji CO₂”), co może utrudniać znalezienie potrzebnych informacji na ten temat przez odbiorców tych sprawozdań. Niejednolity sposób ujawniania informacji związanych z ochroną środowiska w skonsolidowanych sprawozdaniach finansowych badanych podmiotów ogranicza możliwość ich porównywanie w obrębie branży.

Podobne zróżnicowanie zakresu i szczegółowości prezentowanych środowiskowych informacji finansowych występuje również w sprawozdaniach z działalności 3 analizowanych grup kapitałowych: GK Azoty S.A., GK Ciech i GK PCC Rokita. Przykładowo wydatki związane z systemem REACH są określone w różnych przekrojach czasowych dla GK Ciech i PCC Rokita, natomiast w przypadku GK Grupy Azoty S.A. umieszczono tylko informację o poniesieniu tych wydatków i o koniecznych wydatkach w przyszłych latach bez podawania danych finansowych. Dla GK Ciech podano informacje o poniesionych opłatach ekologicznych, w przeciwieństwie do pozostałych podmiotów.

Zawarte w raportach rocznych środowiskowe informacje finansowe pozwalają m.in. na określenie:

- wpływu sprzedaży jednostek ERU, świadectw pochodzenia energii (GK Grupa Azoty S.A.) lub uprawnień do emisji gazów cieplarnianych (GK Ciech i GK PCC Rokita) na zwiększenie przychodów,
- obciążenia kosztów działalności kosztami umorzenia uprawnień (GK PCC Rokita, GK Synthos S.A.), opłatami ekologicznymi (GK Ciech), kosztami spełnienia wymogów systemu REACH (GK PCC Rokita),
- stopnia pokrycia nakładów inwestycyjnych na inwestycje proekologiczne dotacjami (GK Grupy Azoty S.A., GK Ciech i GK PCC Rokita).

W analizowanych raportach rocznych brakuje finansowych informacji dotyczących m.in. środków trwałych zaangażowanych w ochronę środowiska, opłat ekologicznych (z wyjątkiem GK Ciech S.A.), przychodów z tytułu odzysku surowców wtórnych czy kosztów certyfikacji systemów zarządzania środowiskowego.

5. Podsumowanie

Środowiskowe informacje finansowe były ujawniane w skonsolidowanych raportach rocznych w 4 na 6 analizowanych spółek publicznych z branży chemicznej, w tym w informacji dodatkowej do skonsolidowanych sprawozdań finansowych (w 4 przypadkach) oraz w sprawozdaniach z działalności (w 3 przypadkach). Zakres ujawnianych informacji jest niewielki i dotyczy głównie uprawnień do emisji gazów cieplarnianych, rezerw na ochronę środowiska i dotacji na inwestycje proekologiczne. Badane podmioty, przedstawiające informacje o działalności proekologicznej w mierniku pieniężnym, prowadzą działalność o stosunkowo zbliżonej uciążliwości dla środowiska i są objęte podobnymi regulacjami środowiskowymi. Stosują jednak odmienną politykę ujawniania tych informacji w zakresie ich rodzaju, szczegółowości i „miejsca” prezentacji w raporcie, co utrudnia ich porównywanie. Dlatego zasadny jest postulat zgłaszany m.in. przez M. Stępień [2007, s. 101] harmonizacji rozwiązań w zakresie przedmiotu ujawnień istotnych informacji środowiskowych w rocznych sprawozdaniach finansowych i nadania im charakteru obligatoryjnego.

Literatura

- Błach J., Doś A., 2014, *Zastosowanie modelu Du Ponta w kontekście zarządzania środowiskiem w przedsiębiorstwie – możliwości wykorzystania w praktyce polskich przedsiębiorstw*, Prace Naukowe UE we Wrocławiu nr 330, Wydawnictwo UE, Wrocław.
- Dubel A., 2013, *Partycypacyjne opracowanie strategii zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstwa*, [w:] M. Czyż (red.), *Finansowe i ekologiczne aspekty działalności gospodarczej*, Wydawnictwo AGH, Kraków.
- Dyduch J., 2014, *Environmental protection in the corporate financial management*, [w:] Š. Hittmár (red.), *Theory of management 7: The Selected Problems for the Development Support of Management Knowledge Base*, EDIS University Publishing House, University of Zilina, Zilina.
- Famielec J., Stępień M., 2005, *Informacja ekologiczna w ujęciu finansowym*, Wydawnictwo AE w Krakowie, Kraków.

- Filipiak B., Cieciora M., Czaja-Cieszyńska H., Niewęglowski A., Szczypa P., 2010, *Rachunek kosztów w ochronie środowiska*, CeDeWu.pl, Warszawa.
- Krasodomska J., 2014, *Informacje niefinansowe w sprawozdawczości spółek*, Wydawnictwo UE w Krakowie, Kraków.
- Stępień M., 2007, *Ochrona środowiska – szczególny przedmiot informacji w sprawozdaniu finansowym*, [w:] B. Micherda (red.), *Perspektywy rachunkowości w Polsce po akcesji do Unii Europejskiej*, Difin, Warszawa.
- Szadziewska A., 2014, *Prezentowanie informacji na temat społecznej odpowiedzialności w sprawozdawczości zewnętrznej przedsiębiorstw*, Prace Naukowe UE we Wrocławiu nr 329, Wydawnictwo UE, Wrocław.
- Trela M., 2014, *Internalizacja kosztów zewnętrznych transportu drogowego w Polsce*, Wydawnictwa AGH, Kraków.
- Wildowicz-Giegiel A., 2014, *Wyzwania przed sprawozdawczością finansową związane z raportowaniem o kapitale intelektualnym i społecznej odpowiedzialności*, Prace Naukowe UE we Wrocławiu nr 329, Wydawnictwo UE, Wrocław.